

DN DEBATT REPLIKER

DN Debatt Repliker. ”Riktade insatser önskvärda men inte radikala tilltag”

UPPDATERAD 2022-07-15 PUBLICERAD 2022-07-15

SLUTREPLIK DN DEBATT 6/7.

Forskaren Gabriel Heller Sahlgren: Man bör vara försiktig med att försöka höja resultaten genom en omfördelning av elever. Socialt ingenjörskap kan stjälpas mer än det hjälper.

Min artikel på DN Debatt om den svenska skolans kvalitet åtföljdes av en rad repliker, som jag kommenterar här. I den första repliken menar Anneli Einarsson att man inte enbart kan studera Pisa-resultaten för att förstå skolans kvalitet. Einarsson menar att faktorer som elevinflytande och utrymme för dialog minskar i betydelse om man fokuserar för mycket på prov.

Einarsson verkar dock ha missuppfattat min rapport, eftersom jag studerar prestationerna i alla internationella prov. Detta inkluderar ICCS-studien, som också visar att svenska elever uppfattar diskussionsklimatet som bland de mest öppna i världen, medan andelen som deltar i beslut om skolans verksamhet är högst i världen. Ingenting tyder alltså på att Einarssons idéer om en bra skola offras på ämneskunskapernas altare.

I den andra repliken kritiserar Lars Bengtsson min rapport för att jag inte redovisar hur stor, och hur heterogen, gruppen med utländsk bakgrund är. Detta är dock inte relevant för min analys. Man måste exkludera denna grupp för att kunna säga någonting om skolkvaliteten över tid, och relativt med andra länder, på grund av förändringar i gruppens sammansättning.

Ingenting tyder alltså på att Einarssons idéer om en bra skola offras på ämneskunskapernas altare.

Bengtsson menar också att analysen inte är ny utan att jag enbart verifierar kunskapstappet – som han utan belägg skyller på friskolereformen, vilket motsägs av [forskningen](#) som studerar Timss-data – och upphämtningen. Han hänvisar till en kommentar från utbildningsdepartementet, men den säger ingenting om hur elever med svensk bakgrund presterar utan summerar enbart utvecklingen totalt sett. Min analys är ny.

Bengtsson hävdar också att min rapport visar att skolan har blivit mindre likvärdig över tid. Men den säger ingenting om förändringen i likvärdighet mellan elever med olika bakgrund, eftersom det är andra grupper som jämförs i dag än tidigare. Bengtsson ignorerar återigen betydelsen av förändringar i elevsammansättningen för utvecklingen.

Till sist menar Ola Helenius och Kimmo Eriksson, i den mest konstruktiva repliken, att skolsegregationen påverkar resultaten och att man med reformer som minskar den kan höja prestationerna. Detta på basis av en analys som visar att den negativa relationen mellan andelen elever med utländsk bakgrund och studieprestationerna i Pisa är starkare bland elever med utländsk bakgrund än bland elever med svensk bakgrund.

Jag konstaterar dock att Helenius och Erikssons analys är för enkel. Detta bland annat för att lågpresterande elever med utländsk bakgrund tenderar att hamna i samma skolor eftersom de bor i samma områden. Då ser det ut som om andelen elever med utländsk bakgrund minskar elevprestationerna, när relationen i själva verket beror på att lågpresterande elever har hamnat i samma skolor. Detta problem kan endast lösas med mer avancerade metoder än den som Helenius och Eriksson använder.

Genom att i stället analysera data från Pirls kan man dock studera hur andelen elever med utländsk bakgrund i olika klasser, men inom samma skola, är relaterad till resultaten. På så sätt kan man justera för snedvridningen som uppstår på grund av att elever med sämre förutsättningar ofta hamnar i samma skolor.

När jag följer Helenius och Erikssons ansats i denna analys finner jag väldigt lika resultat som de gör. Men när jag enbart jämför elever i olika klasser på samma skola ändras resultaten radikalt. Det finns då ingen relation alls mellan andelen elever med utländsk bakgrund och resultaten – vare sig bland elever med svensk bakgrund eller bland elever med utländsk bakgrund.

En analys bland fjärdeklassare i Timms visar i stället en negativ relation bland elever med svensk bakgrund, men ingen relation alls bland elever med utländsk bakgrund. Och en analys bland åttondeklassare i Timss visar en lika stark negativ relation i bägge grupper.

Inte heller dessa analyser är tillräckliga för att komma åt orsakssambanden. Men de indikerar att Helenius och Erikssons analys fångar upp att lågpresterande elever med utländsk bakgrund ofta hamnar på samma skolor, snarare än effekten av etnisk skolsegregation på kunskaperna i de olika grupperna.

Även om så inte hade varit fallet bör man vara försiktig med att försöka höja resultaten genom en omfördelning av elever. I ett amerikanskt [experiment](#) förändrade man exempelvis elevsammansättningen på ett sätt som tidigare forskning fann skulle hjälpa lågpresterande elever. Men i stället började dessa prestera ännu sämre. Risker är stora att socialt ingenjörskap inom detta område stjälper mer än vad det hjälper.

Sammantaget vill jag återigen betona att den svenska grundskolan i dag är en av de bästa i världen, när man jämför lika med lika. Detta betyder inte att vi ska slå oss till ro. Riktade, evidensbaserade insatser för att höja resultaten är önskvärda. Att så sker är viktigt inte minst för de många elever – ofta med utländsk bakgrund – som alljämt presterar på en låg nivå. Men givet att svensk skola är på rätt väg bör vi vara försiktiga med alltför radikala, oprövade tilltag som förändrar den i grunden.

DN Debatt. 6 juli 2022

Debattartikel

Forskaren Gabriel Heller Sahlgren:

"Den svenska grundskolan är bland de bästa i världen"

Repliker

Anneli Einarsson, fil dr i pedagogik:

"Det räcker inte att eleverna lär sig för proven"

Professor Lars Bengtsson:

"En skola i världsklass måste kunna lyfta alla elever"

Två professorer:

"Elevsammansättningen behöver bli mer likartad"

Slutreplik

Forskaren Gabriel Heller Sahlgren:

"Riktade insatser önskvärda men inte radikala tilltag"

TEXT

Gabriel Heller Sahlgren, forskare vid Institutet för näringslivsforskning och London School of Economics